

Datum
2020-01-24
Vår referens
Kajsa Magnusson
Direkttelefon
040-34 77 14

Förslag på hur det fortsatta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kan bedrivas

STK-2019-76

Bakgrund

I ärendet *Uppföljning av ärende Ansökan om medel för Kärleken är fri* (STK-2018-2) fick stadskontoret i uppdrag av kommunstyrelsen att i samarbete med en arbetsgrupp bestående av representanter från grundskoleförvaltningen, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och arbetsmarknads- och socialförvaltningen ta fram en nulägesbild över stadens befintliga insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt även ta fram ett förslag på hur det fortsatta arbetet kan bedrivas.

Arbetsgruppen har bestått av representanter från förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, Pedagogisk Inspiration (PI), gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, fritidsförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen och stadskontoret. Även kulturförvaltningen deltog på möten i ett tidigt skede. Arbetsgruppen har mellan augusti 2018 och maj 2019 sammankallats av en utvecklingsamordnare som anställts bl.a. för detta ändamål av arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Utgångspunkt

Utgångspunkten för arbetet har varit definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck som använts i den kartläggning av våldets och förtryckets omfattning som genomfördes i Malmö under 2018.¹ Denna definition används även av regeringen.²

Hedersrelaterat våld och förtryck har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet

¹ Baianstovu R., Strid S., Cinthio H., Särnstedt E. & Enelo, J-M. (2018) *Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samballets utmaningar*, Malmö Stad, s. 24-25. För forskningsuppdrag och forskningsplan, se ärende hos Arbetsmarknads- och socialnämnden med diariern ASN-2017-3425.

² Skr. 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* s. 12

står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i bot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor. Detta gör att det i vissa fall är påkallat med särskilda insatser för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Specifik kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och särskilda rutiner är nödvändigt, exempelvis i polisutredningar, vid riskbedömningar och vid bedömningar av vilka stödinsatser som bör ges till den våldsutsatta personen.

Arbetsgruppen

Arbetsgruppen har sammankallats vid fem tillfällen under hösten 2018 och sju tillfällen under våren 2019. Utifrån resultatet av kartläggningen och det pågående arbetet med att skapa en nulägesbild av vilka befintliga insatser som finns i staden har arbetsgruppen diskuterat vilka ytterligare insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck som behövs i Malmö stad. Utgångspunkt i diskussionen har varit *främjande, förebyggande* och *åtgärdande* arbete. Den övergripande målsättningen har varit att i förlängningen förbättra situationen för de malmöbor som utsätts genom att arbeta förebyggande mot våld och förtryck samt att utveckla och ge adekvat stöd till de som är utsatta.

Förslag på insatser

Följande insatser har arbetsgruppen bedömt som nödvändiga för det fortsatta arbetet.

Kunskap- och kompetenshöjning riktad mot skolnämnderna – främjande, förebyggande

I kartläggningen har det kunnat konstateras att elever med hedersproblematik i första hand vänder sig till skolan för att få stöd och hjälp. Skolan kan även bli en arena för hederskontroll i de fall när så många elever lever med en oskuldsnorm eller våldsnorm att detta blir dominerande i skolmiljön. Det är skolpersonal som har mest kontakt med elever och det är därför avgörande att personalen har grundläggande kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld så de kan identifiera utsatta och vid behov lotsa vidare till lämplig stödinsats.

Arbetsgruppen föreslår därför att det sker en generell kompetenshöjning inom ramen för skolans demokrati- och värdegrundsuppdrag genom utbildningsinsatser eller andra insatser riktade mot lärare och relevant skolpersonal på samtliga tre skolförvaltningar. Stadens befintliga aktörer kan användas för kompetensutvecklingen, exempelvis Pedagogisk Inspiration, Resursteam heder, Kompetenscentrum mot våld i nära relationer och andra med kompetens i frågan. Utbildningsinsatsen ska vara anpassad efter verksamheten, återkommande och kan delvis vara webbaserad. Det bör finnas möjlighet till fördjupning för prioriterade yrkesgrupper. Skolnämnderna föreslås ansvara för planering och genomförande.

Kunskap- och kompetenshöjning riktad mot arbetsmarknads- och socialnämnden - åtgärdande

I kartläggningen framkommer att verksamheter som arbetar med hedersrelaterad problematik behöver både fördjupad och grundläggande kunskap för att ha den beredskap och kompetens som krävs för att kunna uppmärksamma hedersrelaterat våld och förtryck på rätt sätt. Arbetsgruppen föreslår därför att en generell kunskapshöjning sker på arbetsmarknads- och socialförvaltningen, med möjlighet till fördjupning för prioriterade yrkesgrupper.

Kunskap- och kompetenshöjning riktad mot medarbetare inom övriga nämnder – främjande, förebyggande

Det kan också behövas kompetenshöjning inom andra yrkesgrupper, t ex fritidsgårdspersonal, personal på allaktivitetshus, personal inom daglig verksamhet eller på LSS-boenden. Övriga nämnder föreslås se över respektive nämnds kompetenshöjningsbehov och skapa en planering för detta.

Samordning, samverkan med relevanta aktörer och metodutveckling

Genom *Plan för kvinnofrid och mot våld i nära relationer* har arbetsmarknads- och socialnämnden idag kommunfullmäktiges uppdrag att samordna kommunens insatser. Även den stödande och skyddande verksamheten sker inom ramen för arbetsmarknads- och socialnämndens verksamhet. Arbetsgruppen föreslår därför att ansvaret för samordningen för det fortsatta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck även fortsättningsvis ska ligga på arbetsmarknads- och socialnämnden. Övriga nämnder har ansvar för att medverka utifrån sina uppdrag och ansvarsområden. Inom ramen för samordningen föreslås även följande insatser finnas.

- Utveckla en struktur till stöd för malmöborna, dels i form av åtgärdande insatser men även förebyggande. Strukturen ska innefatta metodutveckling och innehålla stöd till föräldrar, våldsförebyggande arbete med unga och med vuxna och arbete riktad till alla i familjen samt långsiktigt stöd till den som redan utsatts. Riktade insatser till unga i riskzonen och särskilt sårbara grupper ska vara del av detta. Insatser som sker inom andra nämnders verksamhetsområde, t ex på förskolor, skolor, familjecentraler, allaktivitetshus, fritidsgårdar etc ska ske tillsammans med den berörda nämnden. Insatserna ska utgå från att malmöborna ska känna tillit till stadens verksamheter.
- Utveckla en struktur till stöd för yrkesverksamma i Malmö stad. Denna struktur ska utgå från målsättningen att yrkesverksamma inom olika förvaltningar och verksamheter ska veta var de kan vända sig för råd och stöd i kontakten med en utsatt person och känna sig trygga i att agera vid misstanke om våld i familjen och hedersrelaterat våld och förtryck. Strukturen ska även innefatta rutiner för ökad tvärssektoriell samverkan kring den enskilda hjälpsökande.
- Säkra att det finns adekvata skyddsinsatser för särskilt utsatta grupper som lyfts i kartläggningen.

- Samverka med relevanta aktörer från civilsamhälle, myndigheter etc. för att utöver vad som finns inom skola och socialtjänst kunna erbjuda kompletterande verksamhet genom mötesplatser, ungdomsgrupper.
- I samverkan med berörda nämnder/förvaltningar, stärka den systematiska uppföljningen inom ramen för ordinarie verksamhetssystem samt genom mätning och uppföljning av insatsernas effekt och förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck i Malmö.

Remiss

Genom beslut i kommunstyrelsen den 10 juni 2019 skickades arbetsgruppens förslag på remiss till samtliga nämnder. Svar inkom i ärendet STK-2019-76.